

УДК 81.11

**ПОНЯТТЯ ІДЕОЛОГЕМИ: ФОРМУЛЮВАННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ У
ЛІНГВІСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ**

Домбровська Анна

студентка 5 курсу Факультету романо-германської філології

Київський Столичний Університет імені Бориса Грінченка

aodombrovska.frgf23m@kubg.edu.ua

**THE CONCEPT OF IDEOLOGEME: FORMULATION AND APPLICATION IN
LINGUISTIC DISCOURSE**

Dombrovska Anna

6th year student of the Faculty of Romance and Germanic Philology

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

aodombrovska.frgf23m@kubg.edu.ua

У статті розглянуто проблематику неусталеності дефініції терміну “ідеологема” та визначено підсумовуючий варіант, на основі запропонованих науковцями раніше. Також описано процес визначення тієї чи іншої лексеми як ідеологічно забарвленої та основні характеристики такої мовної одиниці. Виокремлено таку характерну особливість ідеологем, як залежність від кон’юнктури та схильність до зміни семантичного значення з плином часу, наводиться приклад на основі порівняння словників української мови від 1970-х років до сучасніших. У статті згадується проблематика лексикографічного опису ідеологем та їх маркування у словниках. Пропонується визначати ідеологічно забарвлені одиниці як такі, що здебільшого належать до політичної сфери, та зазначати їх стильову, або емоційно-експресивну оцінку за потреби.

Ключові слова: ідеологема, ідеологія, політичний дискурс, суспільний устрій, визначення, маркування

The article examines the problem of instability of the definition of the term “ideologeme” and identifies a summarizing version based on those proposed by scholars earlier. The article also describes the process of identifying a particular lexeme as an ideologically marked one and the main characteristics of such a linguistic unit. The paper emphasizes such a characteristic feature of ideologemes as dependence on the conjuncture, as well as the tendency to change semantic meaning over time, and gives an example based on a comparison of Ukrainian dictionaries from the 1970s to the present. The problem of lexicographic description of ideologemes and their labeling in dictionaries is also mentioned. It is proposed to define ideologically marked units as those primarily belonging to the political sphere, and to indicate their stylistic or emotional-expressive evaluation, if necessary.

Key words: *ideologeme, ideology, political discourse, social system, definition, labeling*

Мета : визначення поняття ідеологічно маркована лексика та принципів іменування лексеми ідеологемою.

Досягнення цієї мети передбачає виконання таких **завдань**:

- визначити зв'язок лінгвістики з політикою та ідеологією
- провести порівняльний аналіз існуючих визначень терміну “ідеологема”
- провести аналіз основних характеристик ідеологічно забарвлених одиниць
- сформувати узагальнену дефініцію терміну “ідеологема” та її основні характеристики

Актуальність – дослідження поняття ідеологеми набуває своєї актуальності у зв'язку з його потенційним впливом на політичний дискурс та має важливе значення для розуміння сучасних соціокультурних процесів. Політична термінологія, до якої належать й ідеологічно забарвлені одиниці, є активно рухомим пластом лексичного складу, який підлягає постійним змінам, зокрема в останні роки, на тлі суспільно-політичних подій у світі (наприклад, російсько-української війни та реакції світової спільноти на неї). Для лінгвістики відкритим залишається питання принципу оцінки певної лексики як ідеологічної, чим зумовлена актуальність дослідження.

Раніше проблематику поняття “ідеологема” вивчали Т. Лайло [5], О. Бучин [14], С. Дорда [2], О. Калиновська [1] та інші. Дослідження має подальші перспективи для вивчення у лінгвістиці також через наявні проблеми лексикографії, актуальні в українському лінгвістичному колі. Також перспективність дослідження зумовлена постійними змінами у лексичному, зокрема, ідеологічно забарвленому лексичному складі мови.

Найбільш гнучкою складовою будь-якої мови вважається її лексика. Саме словниковий склад найбільш різко реагує на зміни у суспільстві, таким чином постійно поповнюючись та оновлюючись. Лексика – це словниковий склад мови, наукою, що вивчає лексику є лексикологія, а її одиницею є лексема [12].

Відповідно до різних потреб у категоризації лексем знаходимо різні класифікації у різних лінгвістичних напрямках, наприклад стилістиці, соціолінгвістиці, дескриптивній лінгвістиці, семасіології, лексикографії тощо.

За сферами вживання в українському мовознавстві існує такий поділ лексики

1. Загальноживана
2. Спеціальна, що поділяється на термінологічну й професійну, діалектну, жаргонну й арготичну [11].

Водночас у стилістиці здійснюється поділ лексики на міжстильову, або загальноживану (нейтральну), та стилістично забарвлену, яку називають також незагальноживаною чи маркованою лексикою [11].

Маркованими називають “лексичні одиниці, уживання яких обмежене й спеціалізоване”, а марковану лексику “протиставлену своїми диференційними ознаками активному, загальноживаному, нейтральному номінативному складу мови” [11]. Стилістично забарвлена лексика, згідно з цим тлумаченням, є закріпленою за певним функціональним стилем [11].

Окрему підсистему лексичного складу становить суспільно-політична лексика, одна з найчисельніших термінологічних груп в українській мові [13]. Нею мовці послуговуються у політичних дискурсах та під час обговорень на тему політики загалом. Таким чином, серед лінгвістичних галузей виокремлюється політична лінгвістика.

Політична лінгвістика та відповідні мовні одиниці

Про зв'язок лексики з політикою писали М. Навальна та О. Калиновська. О. Калиновська зазначає, що політичні термінологія й лексика посідають важливе місце у суспільно-політичній системі [1]. М. Навальна згадує існуючий взаємовплив суспільно-політичних умов на термінологію та суспільно-політичної термінології на людські переконання [11].

Відповідно до Л. Скочиляса: “Політична лінгвістика – це галузь лінгвістики, що виникла на стику двох самостійних наук – лінгвістики й політології, вона тісно пов'язана з іншими сучасними лінгвістичними дисциплінами і має на меті встановити закономірності взаємовпливу суспільно-політичних подій на зміни в мові й навпаки [4]”.

Головною метою політичної лінгвістики визначено дослідження взаємозв'язків між “мовою, мисленням, комунікацією, суб'єктами політичної діяльності та політичним станом суспільства, що створює умови для створення оптимальних стратегій та тактик політичної діяльності” [2].

Політичний дискурс Ю. Карачун та Н. Давиденко називають ідеологічним інструментом, віддзеркаленням соціальних подій, що відбуваються в суспільстві на певному історичному етапі, а також складною системою знаків, орієнтовану на застосування у сфері політичної комунікації [6].

Серед політичної термінології, що належить до спеціальної лексики, та рідше – загальноживаної, виокремлюється група слів з ідеологічним компонентом [13]. З цього можемо бачити нерозривний зв'язок ідеології держави з її політикою та існування їх впливу на мову.

Поняття ідеологеми

У статті О. Калиновської зустрічається одразу декілька термінів для позначення лексики, що застосовується у політичному дискурсі, та описується їх релевантність в українській мові. Таким чином, згадується термін “ідеологема”, тобто “слово, що у своїй

структурі містить ідеологічний компонент значення”, також подібні лексичні одиниці можуть бути названі ідеологічними, ідеологічно релевантними тощо. Зазначається, що найуживанішим варіантом в українській мові є “ідеологічно забарвлені лексичні одиниці” (далі скорочення О. Калиновської – ІЗО) [1]. Політичні терміни, що складають частину усієї політичної лексики науковчиня називає політемами [1].

Ідеологему описують як “ключову та комунікативну одиницю суспільно-політичного дискурсу, як засіб ідеологічного та політичного впливу на соціокультурну діяльність громадськості та як об’єднуючий фактор суспільства навколо категорії суспільного блага [5]”.

Ю. Карачун та Н. Давиденко додатково визначають ідеологему як інструмент ідентифікації суспільних процесів та вираження ідеології в мові, як характерний елемент глобального політичного контексту, а також як засіб впливу та маніпуляції [6].

Іншим згаданим Ю. Карачун та Н. Давиденко визначенням є таке – “ідеологеми, як результат взаємодії мови та ідеології, є оптимальним засобом для встановлення домінуючого в країні світогляду, впливають на трансформацію вже наявного політичного світогляду адресата, експліцитно або імпліцитно репрезентують базові ідейно-ціннісні установки суспільства [6]”.

Ідеологема може бути окреслена також як неподільна комбінація дескриптивних та оцінних змістів, які не можна інтерпретувати поза контекстом [2].

Р. Сердега дає таке визначення ідеологеми – “назва якої-небудь ідеології, її частини чи взагалі будь-який елемент, пов’язаний з ідеологічною системою”[3]. При цьому зазначаючи, що різниця між ідеологемою та політичним терміном полягає у тому, що ідеологема не має суворо визначеної (обмеженої) дефініції, оскільки її семантика змінюється відповідно до політичної прагматики та кон’юнктури, натомість ідеологема часто має емоційне забарвлення, що невласливо термінам [3].

Водночас О. Бучин зазначає, що важливо розрізнити політику та ідеологію, що породжує розрізнення понять “ідеологема” та “політична ідеологема”. Тобто ідеологеми, що не є політичними можуть бути за своєю категорією релігійними, міфологічними та філософськими [14]. До такого висновку науковець приходиться посилаючись на визначення В. Лісового: “Ідеологема – назва ключового конструктору (елемента) будь-якої ідеологічної системи (...)” [14]. Власне ідеологію О. Бучин називає “історичним феноменом у структурі якого виникають і зберігаються людські світогляди: міфологічний, релігійний, філософський (науковий) у формах їх вербального вираження” [14].

Вважаємо, що названі підсистеми ідеологем так чи інакше стосуються суспільного устрою, прийнятних для суспільства цінностей, та мають схильність до перетину у своїх визначеннях. О. Бучин згадує такі суспільні системи як ідеологію-світогляд. Також науковець

зазначає, що в сучасному суспільстві домінує саме політична ідеологія, що актуалізує це поняття для лінгвістичних досліджень [14]. Тож у своїй статті ми зосереджуємось на ідеологемі як одиниці саме політичного дискурсу.

Згідно з Т. Лайло, ідеологему трактують як елемент ідеологічної системи, що допомагає зрозуміти й оцінити ставлення індивідів, або груп індивідів до дійсності. Також він описує таку функцію ідеологеми, як здатність не лише репрезентувати дійсність, а й конструювати нову, бажану тими, хто послуговується тією чи іншою ідеологемою [5].

Ю. Карачун та Н. Давиденко згадують, що ідеологема є результатом взаємодії мови та ідеології [6].

Підсумовуючи погляди науковців на ідеологему, можемо попередньо запропонувати її узагальнене визначення. Ідеологема – будь-яка мовна одиниця (лексема або фразема), що позначає собою елемент, який належить до певної ідеології чи політики та є вербальним відображенням суспільного устрою.

Основні характеристики та категоризація ідеологем

Чимало науковців (напр. О. Калиновська, Р. Сердега, Ю. Карачун, Т. Лайло) наголошують на непостійності та плинності, багатозначності термінів “ідеологія” та “ідеологема”, а також їх залежності від кон’юнктури. Те ж саме відбувається власне з самими ІЗО. Окрім нечіткого визначення конкретної ідеологеми при її зародженні характерним також є розсіювання та неодноразова зміна значення з плином часу [1] [3] [6].

Для ілюстрування цього візьмемо до розгляду декілька термінів, які можуть бути окреслені як ідеологічно забарвлені, з огляду на їх дотичність до політичної сфери. Порівняємо тлумачення термінів “лібералізм”, “лівий” та “фемінізм” у тлумачних словниках української мови за різні роки.

“Лібералізм – 1.Політичний напрям, який в епоху феодального кріпосництва та буржуазних революцій відстоював свободу буржуазії і став глибоко реакційним із встановленням її політичного панування. 2. заст. Який дотримується вільнодумних поглядів: вільнодумство, перен. Відступ від певних правил, норм етикету тощо. 3.перен., розм. Зайва терпимість, потурання (звичайно шкідливе) кому-, чому-небудь [7]” (СУМ-11, 1973).

“Лібералізм – 1. Політичний напрям, який у феодально-кріпосницьку епоху і в епоху буржуазних революцій відстоював свободу буржуазії, а із встановленням її політичного панування став глибоко реакційним. 2. перен. Зайва терпимість, шкідливе потурання кому-, чому-небудь [8]” (КТСУМ, 1978).

“Лібералізм – 1. Політичний та ідеологічний рух, що відстоює свободу підприємництва, парламентський устрій, демократичні права та свободу особи. 2. заст. Вільнодумні погляди; вільнодумство.3.перен. Відступ від певних правил, норм поведінки і т.

ін. 4. перен., розм. Надмірна терпимість, потурання (звичайно шкідливе) кому-, чому-небудь [9]” (СУМ-20, 2017).

Порівнюючи три джерела, можна помітити, що негативна оцінка “шкідливе” та “зайве” у значенні слова “потурання, терпимість” не зникла. Проте у першому визначенні, що описує безпосередньо лібералізм як політичний рух, існують істотні зміни. Посилання на таке негативне явище для часів радянщини, як “буржуазія”, зникло з тлумачення, адже втратило свою актуальність для укладачів словників української мови. Натомість такі поняття, як “демократія” чи “свобода особи”, є позитивними у сучасності, що надає визначенню лібералізму прямо протилежної конотації.

“Лівий – 2. Політично радикальний, або більш радикальний ніж інші. 3. Який показною революційністю прикриває опортуністичні, реакційні тощо погляди, настрої [7]” (СУМ-11, 1973).

“Лівий – 2. Прихильник крайніх поглядів, рішучих дій. 3. Який відзначається показною дрібнобуржуазною революційністю, прикриваючи реакційні погляди [8]” (КТСУМ, 1978).

“Лівий – 2. Який висуває гасла соціальної справедливості, егалітаризму та невідворотності прогресу [9]” (СУМ-20, 2017).

Подібно до першого порівняння, зустрічаємо негативне пов’язування терміну з опортунізмом та буржуазією у СУМ-11 та Короткому тлумачному словнику української мови, яке цілковито відсутнє у СУМ-20, укладеному за часів незалежності. Визначення пов’язане з радикальністю зникає зовсім. Натомість “соціальна справедливість” та “прогрес” надають терміну “лівий” позитивної конотації, що так само, як і у попередньому порівнянні, демонструє суперечливість з конотацією наданою у 1970-ті.

“Фемінізм, у буржуазних країнах — політичний рух за зрівняння жінок у правах з чоловіками [7]” (СУМ-11, 1979).

У Короткому тлумачному словнику української мови термін “фемінізм” відсутній [8].

“Фемінізм — 1. Наявність виражених жіночих ознак. 2. Жіночий рух за повне зрівняння жінок у правах з чоловіками [10]” (ВТСУМ, 2005).

Також є наявним посилання на буржуазний устрій у СУМ-11, та нейтральне визначення дане у 2005 році.

Поглянемо також на визначення терміну “буржуазія”, оскільки наведені значення посилаються на нього.

“Буржуазія — В капіталістичному суспільстві — клас експлуататорів, що володіє засобами виробництва і живе на прибутки від експлуатації найманої праці [7]” (СУМ-11, 1970).

“Буржуазія — У капіталістичному суспільстві — клас, що володіє засобами виробництва і живе на прибутки від найманої праці [10]” (ВТСУМ, 2005).

“Буржуазія — Суспільний клас, що отримував прибутки з власних торговельних або промислових підприємств [9]” (СУМ-20, 2017).

Надання визначення цьому терміну у хронологічній послідовності все більше зводилось до суто функціонального опису, зосереджуючись на економічній стороні явища “буржуазія”.

Варто зазначити, що у “Словарі української мови” (Б. Грінченко, 1907-1909) жодний з цих термінів (окрім “лівий” у його не політичному значенні) не згадується, що пов’язано безпосередньо з нерозповсюдженістю явищ, які позначають ці терміни, на теренах тогочасної України. Такі зміни у тлумаченні ідеологем зумовлені їх соціальним характером та значною мірою залежать від панівної у конкретному суспільстві ідеології [1].

Про зміни у трактуванні ідеологічно забарвлених одиниць писали раніше у лінгвістичних дослідженнях, беручи до порівняння словники СУМ-11 та СУМ-20. Науковці зазначають, що ці зміни стали одним із наслідків поповнення лексикону та набуття окремими лексемами інших значень [13].

Аналізуючи наведені тлумачення можна простежити певну нейтралізацію визначень, тобто зникання їх емоційно-експресивної оцінки. У словниках радянських часів ідеологеми тлумачаться крізь призму встановленого тогочасного устрою, у якому буржуазія є ворожим явищем. Натомість у сучасних словниках здебільшого уникається надавати визначенню експресивної оцінки та переважають чіткі функціональні описи.

Про таку властивість визначень, написаних за часів комуністичних ідеологів, Т. Лайло пише: “було здійснено ідеологічне кодування партійних директив, зразків для наслідування та явищ, що підлягали засудженню” [5]. Також він згадує класифікацію ідеологем на такі, що мають позитивний та негативний аксіологічні модули [5].

До того ж, зазначалося про зміну понять певних ідеологем при перекладі англійських словників, або ж про надання їм іншої емоційно-експресивної оцінки під час укладання радянських словників. Під трансформацію підпали такі ідеологеми як “комунізм”, “патріотизм”, “соціалізм”, “клас”, “тоталітаризм” тощо [13].

Про описані вище властивості згадують і Ю. Карачун та Н. Давиденко на прикладі ідеологем “демократичні цінності”. Вони наголошують на тому, що словосполучення хоч і має позитивну конотацію, може бути сприйняте прямо протилежно різними соціальними групами [6].

У той же час ідеологеми мають “масовий характер”, тобто сприймаються однаково великою групою людей: представниками однієї національності, жителями однієї країни, людьми, які поділяють однакові політичні погляди [6].

Розрізняють також “позитивно” та “негативно марковані” ідеологеми [3]. Для категоризації ідеологем таким чином варто звертатись безпосередньо до їх семантичного значення.

Ю. Карачун та Н. Давиденко наголошують, що ідеологема є відображенням ідеології, у якій вона існує та застосовується, тобто відображенням певних цінностей – позитивних у розумінні суспільства, та протилежних їм. Таким чином, останні є антонімічними до позитивних, такими, що описують протилежні прийнятним цінностям явища, та відповідно мають негативну конотацію [6].

Отже, до “негативно маркованих” належать лексеми, що описують явища які мають безпосередній негативний вплив на людство і навпаки.

Для ілюстрування різниці між цими типами можна навести такі приклади: “масові репресії”, “фашизм”, “тоталітаризм”, “геноцид” серед негативно маркованих, та “соборність”, “демократія”, “правова держава” серед позитивно маркованих.

Процес лексикографічної фіксації визначень будь-яких термінів, зокрема ІЗО є менш динамічним, ніж зміни у щоденному мовленнєвому процесі [1]. Це призводить до неактуальності визначень певних ІЗО у словниках.

До того ж О. Калиновська вказує на недостатню розвиненість методології маркування ІЗО в українському мовознавстві. На думку науковчині, лексеми, що містять у собі ідеологічний компонент доцільно було б маркувати як “*ідеол.*”, а терміни – “*політ.*” [1].

Серед методів маркування ІЗО є також стилістична класифікація (*книжн., заст., офіц.-діл., прост., розм., жарг., проф.*) та емоційно-експресивна оцінка (*ірон., жарт., висок., згрубіл., зневажл.* тощо) [1].

Відповідно до представлених М. Навальною різних способів класифікацій [11], вважаємо, що ідеологеми є здебільшого маркованими лексемами за сферою вживання (політична, рідше – релігійна, філософська), які надалі можуть бути класифіковані також за ставленням мовця, тобто бути також експресивно-забарвленими (зневажлива, вульгарна, фамільярна, іронічна лексика тощо).

Зважаючи на висновки науковців про те, що не вся політична лексика є ідеологічно забарвленою, та водночас не усі ідеологеми стосуються політики, вважаємо, що вони є сумісними, перетинаючись між собою. Таким чином, єдиною усталеною сферою, до якої належить ідеологема, є власне ідеологія.

На основі вищенаведених визначень та узагальнюючи додаткові описи, можемо логічно вивести підсумовуюче поняття ідеологеми у лінгвістиці. Ідеологема – будь-яка мовна одиниця (найчастіше лексема або фразема), що позначає собою елемент, який належить до певної ідеології чи політики, при цьому часто не маючи усталеного загальноприйнятого визначення, оскільки її сприйняття може варіюватись від однієї соціальної групи до іншої. Частина з таких одиниць є емоційно та/або стилістично забарвленою. Ідеологеми не можуть бути повністю зрозумілими поза контекстом і часто змінюють своє значення відповідно до політичної прагматики та соціокультурної кон'юнктури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Калиновська О. В. ПРОБЛЕМИ ЛЕКСИКОГРАФІЧНОГО ОПИСУ ІДЕОЛОГІЧНО ЗАБАРВЛЕНИХ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ / Калиновська О. В., 2008. – 5 с. <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c7d073a6-644d-446c-b4c5-72a0ee6e8232/content>
2. Дорда С. ІДЕОЛОГІЯ ТА ІДЕОЛОГЕМА: ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЮ / Дорда С., 2015. – 9 с. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/83031/1/Dorda_wpr_10_2015.pdf;jsessionid=0DF9909D5D70C3DBBB1CF2E1CFFEF2A4
3. Сердега Р. Л. Семантичний аналіз ідеологем суспільно-політичної сфери (нацизм, націоналізм, расизм, фашизм, шовінізм) / Сердега Р. Л. – Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, 2011. – 5 с. <https://core.ac.uk/download/pdf/46589103.pdf>
4. Скочиляс Л. ПОЛІТИЧНА ЛІНГВІСТИКА ЯК МЕТОДОЛОГІЯ АНАЛІЗУ ЕЛЕКТОРАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ / Скочиляс Л. – Львів, 2022. – 4 с. https://www.researchgate.net/publication/362326619_Skochylyas-Political-Linguistic-2022-1-181-183
5. Lylo T. Ideologeme as a Representative of the Basic Concepts of Ideology in the Media Discourse / Lylo T., 2017. – 7 с. https://www.researchgate.net/publication/319389986_Ideologeme_as_a_Representative_of_the_Basic_Concepts_of_Ideology_in_the_Media_Discourse
6. Karachun Y., Davydenko N. POLITICAL CORRECTNESS IN POLITICAL DISCOURSE: THEORY OF IDEOLOGICAL ASPECT / Karachun Y., Davydenko N. 2023. – 12 с. https://phil.duan.edu.ua/images/PDF/2023/2_2/9.pdf
7. https://phil.duan.edu.ua/images/PDF/2023/2_2/9.pdf
8. Словник української мови : [в 11 т.] / АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні ; редкол.: І. К. Білодід (голова) [та ін.]. - Київ : Наук. думка, 1970 - 1980. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001351%5F2
9. Короткий тлумачний словник української мови (УкК68 лад.: Д. Г. Гринчишин, Л. Л. Гумецька, В. Л. Карпова та інші; Відп. ред. Л. Л. Гумецька).—К-: Рад. школа, 1978. https://shron1.chtyvo.org.ua/Humetska_LL/Korotkyi_tlumachnyi_slovyk_ukrainskoi_movy.pdf?
10. Словник української мови у 20 т. Том 8. Л — Мішурний / Наук. кер. проекту акад. НАН України В.А. Широков. — К.: Наукова думка, 2017. — 994 с.
11. <https://archive.org/details/8sum20/page/193/mode/2up>

12. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ; Ірпінь: Перун, 2005. – VIII, 1728 с. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000728%5F5
13. Лексика на перетині наукових парадигм: монографія / за ред. Л. Струганець. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2018. 212 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Vilchynska_Tetiana/Leksyka_na_peretyni_naukovykh_paradyhm.pdf
14. Лексикологія як розділ мовознавства [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://ru.scribd.com/document/475438772/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F-%D1%8F%D0%BA-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B4%D1%96%D0%BB-%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0-docx>
15. ПОЛІТИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ / .., 2019. – 47 с. <https://openarchive.nure.ua/entities/publication/2e7df06f-c2c0-4033-a788-675667b7f442>
16. Бучин О. Ідеологеми та міфологеми / Бучин О. – Ніжин, 2018. – 7 с. http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/21_2018/4.pdf